

Eamiálbmotgielaid riikkaidgaskasaš logijagi 2022-2032 nationála doaibmaplána

Duogáš

Jagi 2019 julggaštii ON váldochoahkkin resolušuvnnas (A/RES/74/135) dan, ahte áigodat 2022–2032 lea Eamiálbmotgielaid riikkaidgaskasaš logijahki (IDIL 2022–2032), ON eamiálbmotáššiid bissovaš foruma ávžžuhusa vuodul. IDIL 2022–2032 ulbmilin lea oainnusmahttit eamiálbmotgielaid duođalaš dili, ja mobiliseret eiseválddiid ja eará berošteaddjjoavkkuid suodjalit, ealáskahttit ja ovddidit eamiálbmotgielaid. Gielda- ja guovlodepartemeanta ja Sámediggi leat válljen aktiivvalaččat searvat IDIL bargguide.

Jagi 2021 ráhkadedje eamiálbmogat ja nationálastáhtat ovtta UNESCO:in oktasaš máilmmiviidosas doaibmaplána eamiálbmotgielaid riikkaidgaskasaš logijagi várás ([The Global Action Plan of the International Decade of Indigenous Languages](#)). Dán máilmmiviidosas doaibmaplána mihttun lea oččodit nana máilmmiviidosas ovttasbarggu, nannen dihtii eamiálbmogiid ja eamiálbmotgielaid. Máilmmiviidosas doaibmaplánas ávžžuhuvvo ráhkadit nationála doaibmaplánaid mat mearridit nationála vuoruhemiid ja láchčat dili logijagi doaimmaide.

UNESCO lea IDIL 2022–2032 čállingoddi, ja logijagi barggu stivre *Global Task Force for Making a Decade of Action for Indigenous Languages* (GTF), mas stáhtat ja eamiálbmotovddasteaddjit leat mielde. GTF galgá doaibmat riikkaidgaskasaš stivrenmekanismán, sihkkarastin dihtii ahte buot berošteaddjjoavkkut sáhttet searvat riikkaidgaskasaš logijahkái, ja galgá maiddái bagadit doaimmaid ráhkkanemi, plánema, implemterema ja čuovvuleami hárrái, globála doaibmaplána ulbmiliid vuodul. Norgga beale Sámediggi ja Gielda- ja guovlodepartemeanta leat ovddastuvvon GTF:s.

Ulbmil

Sámediggi ja Gielda- ja guovlodepartemeanta leat ovtta ásahan nationála ovttasbargofooruma IDIL 2022–2032 várás. Forumis leat ovddasteaddjit iešguđetge sámi ja eará relevánta ásahusain ja organisašuvnnain. Nationála ovttasbargofooruma galgá láchčat dili ja oktiiheivehit IDIL 2022–2032 ángiruššama ja čalmmustahttima Norggas.

Ovttasbargofooruma galgá váikkuhit dasa, ahte sámegielat leat lunddolaš oassin Norgga servvodagas, ja ahte addojuvvo vejolašvuhta *oaidnit*, *gullat*, *oahppat* ja *geavahit* sámegielaid árgabeaivvis. Iešguđetge giellaservvodagain leat iešguđetlágan gielalaš dárbbut, ja danin dárbbasit iešguđetlágan doaibmabijuid. Ovttasbargofooruma galgá láchčat dili nu, ahte buot sámi giellaservvodagat sáhttet searvat logijagi bargguide. Dáid bargguid ulbmilin lea veahkkin lohtet sámegielaid.

Nationála doaibmaplána galgá doaibmat giellalogijagi barggu strategalaš rámmán, mas mihttun lea seailuhit, oainnusmahttit ja ovddidit sámegielaid Norggas. Doaibmaplána váldomihtut bisuhuvvojit olles logijagi ángiruššama áigge, muhto vuollemihtuid sáhtta ovttasbargofooruma rievdatit dađistaga logijagi áigge. Ásahusat ja organisašuvnnat mat leat ovddastuvvon nationála ovttasbargofoorumis, galget čuovvut nationála doaibmaplána ja váikkuhit dasa ahte doaibmaplána mihtut ollašuvvet.

Mihtut (OAIDNIT, GULLAT, OAHPPAT, GEAVAHIT)

OAIDNIT ja GULLAT

Váldomihttu: *sámegielat galget oidnot ja gullot servvodagas*

Vuoduštus: Sámegielat gullet Norgii. Mii háliidit ahte sámegielat galget oidnot ja gullot miehtá riikka. Dás lea árvu sihke giellageavaheddjiide, ja maiddá majoritehtaálbmogii. Sámegielat leat dehálaš oassi Norgga kultuvrras. Sámegielaid gáhttema ovddasvástádus gullá olles servvodahkii.

Vuollemihtut (mii bargat dan ovdii)

- Lasihit lágidemiid sámegielaid birra ja sámegillii
- Oainnusmahttit ja geavahit sámi báikkiid ja ásaheavvaid namaid
- Ahte eanet almmolaš orgánat barget IDIL ulbmiliin
- Nannet sámi mediafálaldaga
- Čájehit Norgga IDIL-áŋgiruššama

OAHPPAT

Váldomihttu: *oahpahusfálaldat sámegielas ja sámegillii nannejuvvo*

Vuoduštus: Lea stuorra hástalus go oahpput geat ožžot oahpahusa sámegielas ja sámegillii, eai šatta sámegielagin. Jus galgá suddjet ja ovddidit sámegielaid, de ferte oahpahusfálaldagas leat buorre kvalitehta.

Vuollemihtut (mii bargat dan ovdii)

- Ahte mánáid ja nuoraid oahpahusfálaldat buorrána
- Buoridit oahpporesurssaid olámuttolašvuoda sihke mánáidgárddiin ja skuvllain.
- Buoridit rávisolbmuid oahpahusa
- Ahte eambbosat váldet alitoahpu sámegielain
- Ahte eambbosat šaddet oahpaheaddjin ja jotket bargat oahpaheaddjin
- Eanet ovttasbargat Suomain ja Ruotain oahpahusfálaldagaid hárrái sámegielas ja sámegillii
- Oččodit eanet ohppiid sihke vuodđoskuvlii ja joatkkaskuvlii
- Ahte buohkat geat orrot Norggas, galget máhttit dadjat ovttaskas sániid ja cealkagiid muhtun sámegillii

GEAVAHIT

Váldomihttu: *sámegielat galget sáhttit geavahuvvot buot servvodatarenain*

Vuoduštus: Seailluhan, ealáskahttin ja ovddidan dihtii sámegielaid, lea dehálaš ahte dat geavahuvvojit mánngga iešguđetge sajis.

Vuollemihtut (mii bargat dan ovdii)

- Doaibmapláanat sámegiela geavaheapmái dain ásahusain ja organisašuvnnain maid mii ovddastit
- Stimuleret sámegiela ja sámegiellateknologalaš reaidduid geavaheami olles servvodagas
- Ahte ráhkaduvvo dakkár giellateknologijja mii dahká vejolažžan geavahit sámegiela
- Ahte giellateknologijja mii ráhkaduvvo, lea olámuttus buot giellageavaheddjiide
- Ahte gávdnojit digitála čovdosat maiguin sámegiella šaddá olámuddui